

ВІДЗНАЧЕННЯ 90-РІЧЧЯ СТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНИХ АРХІВНИХ УСТАНОВ

У вересні 2007 р. українські архівісти відзначили 90-річчя створення системи державних архівних установ. Точкою відліку для цієї події стало створення першого державного органу управління архівною справою – Бібліотечно-архівного відділу Департаменту мистецтв Генерального секретаріату освіти Української Центральної Ради на чолі з О. С. Грушевським. Відділ мав забезпечити створення архівної системи УНР, організаційне і науково-методичне керівництво нею та координацію діяльності державних архівних установ. У квітні 1918 р. О. С. Грушевського змінив В. Л. Модзалевський, автор першого проекту архівної реформи в Україні. Віднесення архівної справи до кола вищих державних інтересів та урядового опікування засвідчило надзвичайно відповідальне ставлення молодого української держави до проблем збереження національного документального надбання. Відтоді архівна служба України пройшла довгий і тернистий шлях. Сучасний етап розвитку архівної справи в незалежній Україні характеризується постійно зростаючою увагою суспільства і держави до архівних установ. І хоча нинішній стан архівної системи ще далекий від ідеального, однак проблеми поступово вирішуються. Прийняття Закону України про Національний архівний фонд та архівні установи (1993, 2001 рр.) та Державної програми розвитку архівної справи в Україні на 2006–2010 рр. (2005 р.) стали важливими кроками в цьому напрямку. Довгоочікуване продовження (2007 р.) будівництва комплексу споруд центральних державних архівів у Києві на Солом'янці – ще одне тому підтвердження.

Сучасна архівна система України – це складний механізм, покликаний забезпечити реалізацію державної політики у сфері архівної справи та діловодства. Вона налічує близько 700 архівних установ державної та комунальної власності, що зберігають понад 54 млн. одиниць зберігання архівних документів, найдавніші з яких відносяться до X ст. Їхнім об'єктом, збереженням, науковим опрацюванням, а також використанням інформації, що міститься в них, опікуються понад 3 000 кваліфікованих, відданих справі фахівців. Щороку читальні зали архівів відвідують 15 тис. дослідників. Однак за 90 років існування архівної системи України її ювілей на державному рівні відзначався вперше.

Підготовка до святкування розпочалася заздалегідь. Ще в травні 2007 р. колегія Державного комітету архівів України ухвалила відповідний галузевий план заходів. 11 липня було прийнято розпорядження Кабінету Міністрів України за № 522-р “Про відзначення 90-річчя від дня створення системи архівних установ”, яким затверджено план державних заходів зі святкування й утворено організаційний комітет з підготовки та відзначення

Директори державних архівних установ приймають вітання з нагоди 90-річчя створення архівної системи України. Київ, 14 вересня 2007 р.

90-річчя архівних установ України. До складу оргкомітету ввійшли, зокрема, тодішні Міністр культури і туризму України Ю. П. Богущий, перший заступник голови Секретаріату Президента України І. В. Васюник, перший заступник Міністра закордонних справ України В. С. Огризко, директор Інституту історії України НАН України В. А. Смолій, Голова Держкомархіву України О. П. Гінзбург та інші відповідальні особи. Конкретні завдання щодо підготовки до святкування містилися в наказі Держкомархіву від 18 липня 2007 р. № 107.

Виходячи з поставлених завдань, центральні та місцеві архівні установи розгорнули масштабну підготовчу роботу. Було виявлено сотні документальних джерел з історії архівної справи в регіонах, на базі яких підготовлено документальні виставки. З 7 по 23 вересня відбулись урочистості в державних архівних установах областей, виставки до 90-річчя архівної системи було відкрито в державних архівах Волинської, Запорізької, Кіровоградської, Луганської, Львівської, Миколаївської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Хмельницької, Чернігівської та інших областей. У читальному залі Центрального державного історичного архіву України, м. Київ (далі – ЦДІАК) відкрилася документальна виставка, присвячена організації архівної служби в Гетьманщині. Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України (далі – ЦДАМЛМ) підготував до святкування виставку під назвою “Будинок “бурси” в контексті історії сучасних архівів”. Державні архіви Дніпропетровської та Закарпатської областей провели “круглі столи” з нагоди 90-річчя архів-

Керівники архівної служби України минулих років О. Мітюков, Б. Іваненко, Р. Пиріг (в першому ряду зправа наліво) та заст. Голови Держкомархіву К. Новохатський (в другому ряду праворуч) на урочистому засіданні з нагоди 90-річчя створення в Україні системи архівних установ. Київ, 14 вересня 2007 р.

ної справи. Держархів Житомирської області презентував приурочене до ювілею видання – “Адміністративно-територіальний устрій Житомирщини 1795–2006 рр.”. Найцікавіші з регіональних документів надійшли для підготовки загальноукраїнської виставки, над побудовою експозиції якої працювали відділ міжнародного співробітництва та використання інформації Держкомархіву та виставковий відділ Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО). У регіональних засобах масової інформації з’явилася низка публікацій з історії архівної справи та основних напрямків сучасної діяльності архівних установ України. Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства (далі – УНДІАСД) спільно з Держкомархівом України підготували до свята випуск путівника “Архіви України” з короткою, добре ілюстрованою інформацією про центральні, місцеві та галузеві державні архіви, бібліографічний покажчик “Видання державних архівних установ України 1991–2006”, до якого включено 872 найменування видань, та біобібліографічний довідник “Українські архівісти ХІХ–ХХ ст.”, що містить понад 550 статей про найвідоміших архівістів, археографів, джерелознавців, істориків, колекціонерів, які прислужилися розвитку української архівної справи.

11 вересня 2007 р. у приміщенні Укрінформу пройшла прес-конференція на тему “Відзначення 90-річчя від дня створення системи архівних

Учасники урочистого засідання. 14 вересня 2007 р.

установ України”, в якій взяли участь керівники галузі та директори центральних архівів.

13 вересня за ініціативи ЦДАМЛМ та УНДІАСД відкрилися наукові читання, присвячені 125-річчю від дня народження В. Л. Модзалевського та 90-річчю архівної системи в Україні. У приміщенні ЦДАМЛМ, де вони відбувалися, було розгорнуто виставку про життя та діяльність В. Л. Модзалевського, на якій експонувалися документи з фондів ЦДАВО, ЦДКФФА ім. Г. С. Пшеничного, ЦДАМЛМ та Державного архіву м. Києва. Учасників читань привітали Голова Держкомархіву України О. П. Гінзбург та директор Інституту історії України НАН України В. А. Смолій. У читаннях взяли участь науковці, співробітники центральних і місцевих державних архівів, викладачі та студенти вищих навчальних закладів. У ході першої пленарної сесії – “Вадим Модзалевський в колі перших керівників архівної служби України” було заслухано, зокрема, доповіді Л. Ф. Приходько (Національний університет театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого, к. і. н.) “Олександр Грушевський як керівник першого державного органу управління архівною справою і особистість”, Г. К. Волкотруб (УНДІАСД, к. і. н.) “Пилип Клименко на чолі архівної служби УНР”. На другій пленарній сесії – “Наукові студії Вадима Модзалевського і сучасна історична наука України” виступили з доповідями В. М. Томазов (Інститут історії України НАН України, к. і. н.) – “Внесок Вадима Модзалевського у розвиток генеалогії” та О. В. Ясь (Інститут історії України НАН України, к. і. н.) – “Генеалогічні ідеї Вадима Модзалевського та їхній вплив на українську зарубіжну історіографію 1940–1980-х рр.”, М. В. Ковтун

Академік НАН України, директор Інституту історії України В. Смолій виступає на відкритті наукових читань, присвячених 175-річчю від дня народження В. Модзалевського. 13 вересня 2007 р.

(УНДІАСД) з повідомленням “Генеалогічні дослідження Вадима Львовича Модзалевського (1882–1920)” та ін. У виступах учасників третьої пленарної сесії – “Ідеї Вадима Модзалевського і сучасна архівна справа України” було порушено такі питання: Г. В. Папакін (Держкомархів України, д. і. н.) – “Вадим Модзалевський як археограф і організатор архівної справи”, Н. М. Христова (Державна академія керівних кадрів культури і мистецтва, к. і. н.) – “Доступ до архівної інформації в контексті ідеї про Національний архів”, О. М. Коваль (УНДІАСД) – “Вадим Модзалевський як науковець та організатор архівної справи” та ін. Підсумовуючи результати читань, їхні учасники висловили думку про необхідність проведення комплексного дослідження світогляду В. Л. Модзалевського, розкриття еволюції поглядів ученого, створення спеціальної комісії для вивчення творчої спадщини В. Л. Модзалевського, започаткування премії його імені в галузі генеалогії, створення музейної експозиції для вшанування пам’яті вченого. Читання стали помітною подією в науковому житті країни.

Головні урочистості з нагоди 90-річчя створення системи державних архівних установ відбулися 14 вересня 2007 р. у Києві, в приміщенні Національної філармонії. До цієї події було приурочене відкриття фотодокументальної виставки “90 років державній архівній службі України: витoki і сучасність”, розміщеної у фойє філармонії. Учасникам урочистого засідання було надано можливість переглянути тут же рідкісні кадри кінохроніки з фондів ЦДКФФА. До участі в урочистостях були запрошені урядовці, представники міської та районної державних адміністрацій, працівники

всіх державних архівів, зарубіжні гості. Запрошені одержали в подарунок книги та часописи, видані останніми роками Держкомархівом України та УНДІАСД. Перед початком засідання відбулося підписання Угоди про співробітництво між Держкомархівом України та Національним архівом Вірменії.

Засідання відкрила короткою промовою Голова Державного комітету архівів України О. П. Гінзбург. З привітанням від Уряду України виступив Віце-прем'єр-міністр України Д. В. Табачник. Від імені Головдержслужби України архівістів привітав зі святом заступник начальника О. А. Коваль. Привітання на адресу українських архівістів надійшли від керівників органів державної влади, ветеранів архівної справи, керівників архівних служб іноземних держав, громадських організацій, видатних діячів культури і науки. Українських архівістів вітали зі святом їхні колеги з Білорусі, Болгарії, Вірменії, Казахстану, Латвії, Литви, Німеччини, Польщі, Росії, Сербії та Чорногорії, Швеції, а також представники державних архівних служб деяких інших країн та Міжнародної ради архівів. Відтак відбулася церемонія нагородження кращих працівників галузі. Багато архівістів та колективів архівних установ одержали цього дня нагороди й відзнаки різного гатунку: ордени, почесні звання, подяки, почесні грамоти, вітальні листи від Президента та Уряду України, міністерств, відомств, Держкомархіву, Київського міського голови, Солом'янської райдержадміністрації тощо.

Завершилися урочистості святковим концертом за участю провідних митців та колективів України.

Лариса АНДРІЄВСЬКА

**Andriievskia K.
The 90th Anniversary
of the State Archives System in Ukraine**

The article on establishing Ukrainian state archives system in September, 1917 and its first leaders displays the current situation in the archival sphere, highlights the preparation activities for celebrations of the 90th anniversary of the state archives system of Ukraine on September 14, 2007 in Kyiv.